

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМ. В.І.ВЕРНАДСЬКОГО СЬОГОДНІ

Заснована в 1918 р. як Національна бібліотека Української Держави, наступного року перейменована у Всенародну бібліотеку України. За час свого існування змінила ряд назв (1934 - Бібліотека Всеукраїнської Академії наук, 1936 - Бібліотека Академії наук УРСР, 1948 - Державна публічна бібліотека УРСР, 1965 - ЦНБ АН УРСР, 1988 - присвоєно ім'я В.І.Вернадського). Указом Президента України №244/96 від 5.04.1996 р. Бібліотеці надано статус національної й перейменовано в Національну бібліотеку України ім. В.І.Вернадського (НБУ).

НБУ - комплексний, загальнодержавний за змістом і масштабом діяльності бібліотечно-інформаційний, науково-дослідний та культурологічний центр. Має статус науково-дослідного інституту.

У структуру НБУ входять Фонд президентів України, Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів законодавчої, виконавчої і судової влади, Архівний фонд НАН України, науково-дослідні інститути бібліотекознавства, української книги, рукопису, архівознавства, біографічних досліджень та центри бібліотечно-інформаційних технологій, інформаційно-аналітичний, культурно-просвітницький, консервації і реставрації, редакційно-видавничий.

За майже вісім десятиліть існування Бібліотека стала справжньою духовною скарбницею, найбільшою книгозбірнею держави, однією з найбільших бібліотек світу. Її 13-мільйонні фонди являють собою універсальне за змістом, надзвичайно складне за структурою унікальне зібрання джерел інформації - від зародження писемності (клинописні таблички III тис. до н. е.) до актуальних сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових видань, бібліографічних та повнотекстових баз даних найбільших інформаційних установ світу - надійне джерело для плідної праці в різних галузях знань.

Гордістю бібліотеки є 45-тисячний фонд стародруків і рідкісних видань, 416 тис. рукописних матеріалів діячів вітчизняної та світової науки й культури, одне з найбагатших зібрань стародавніх пам'яток слов'янської писемності, рукописних книг XI - XV ст., історичних документів XVI - XVIII ст., перші видання більшості східнослов'янських друкарень і пам'ятки західноєвропейського книгодруку XV - XVI ст., зокрема 518 інкунабулів та 2,5 тис. палеотипів, продукція відомих європейських видавничих фірм XV - XVIII ст. - Альдів, Етьєнів, Плантенів, Ельзевірів.

У НБУ зберігається 200-тисячне зібрання нотномузичної літератури; 250-тисячне зібрання друкованих образотворчих матеріалів з унікальними колекціями гравюр, українських плакатів, документальних фотографій; 40-тисячний фонд вітчизняних та зарубіжних картографічних видань, починаючи з XVI ст., в

якому найповніше представлені карти, що відображають територію України та окремі її регіони; близько 160 тис. річних комплектів газет: вітчизняних з 1735 р., зарубіжних - з 1793.

Цінною інформативною частиною фондів НБУ є багаторічні комплекти дореволюційних, повні комплекти сучасних вітчизняних і зарубіжних наукових журналів, 70-тисячне зібрання службових видань різних дореволюційних відомств і установ, майже 200-тисячне зібрання довідкових та бібліографічних видань.

Винятково важливу наукову, культурну й громадську цінність становить фундаментальне зібрання архівного примірника друку України з 1917 р., зібрання всіх видань установ НАН та документів про їх діяльність, у тому числі 250 архівів дійсних членів і членів-кореспондентів НАН, а також 67-тисячний масив докторських та кандидатських дисертацій, захищених в Україні.

З 1960 р. Бібліотека є єдиною в Україні установою, яка виконує функції депозитарію публікацій ООН та її споріднених установ. Фонд цих документів становить понад 500 тис. прим.

Окремим структурним підрозділом НБУ є Фонд президентів України, де збиратимуться, зберігатимуться і впроваджуватимуться в науковий і культурний обіг документальні матеріали, що відображають політичну та державну діяльність, життя і творчість президентів України.

З фондів спеціалізованих профілів НБУ особливе місце посідають такі: зарубіжної україніки; європейських друкованих видань та рукописів, австрійської літератури.

Щорічно фонди книгозбірні збільшуються на 150 тис. документів, у тому числі 50 тис. - іноземних. НБУ здійснює книгообмін з 1500 науковими закладами й бібліотеками 80 країн світу, має міжбібліотечний абонементний зв'язок з 50 зарубіжними бібліотеками.

Бібліотеку щорічно відвідують 600 тис. читачів; їм видається понад 3 млн. документів.

У задоволенні інформаційних потреб читачів дедалі ширше застосовуються сучасні інформаційні технології, використовуються бази даних на оптичних компакт-дисках, що розкривають світовий документний потік, а також бібліографічні та фактографічні бази даних, що їх ведуть підрозділи НБУ: національної бібліографії України, джерел національної біографістики, довідкових і бібліографічних зарубіжних видань, зокрема тих, які надходять шляхом МКО тощо. Особлива категорія абонентів бібліотеки - інформаційні служби управлінських структур, для котрих, крім традиційних бібліотечних послуг, готуються оглядово-аналітичні матеріали з актуальних питань економічного, політичного та культурного життя України.

Як головна бібліотека держави НБУ веде наукову розробку проблем бібліотеко-, бібліографо- та книгознавства, інформатизації бібліотек, а також документознавства, архівознавства, української біографістики і на цій основі визначає стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні, напрями інформатизації бібліотек, створює комп'ютерний бібліотечний центр, орієнтований на забезпечення загальнодоступності до фондів найбільших книгозбірень України та їх включення у світовий інформаційний простір.

З метою комплексного розв'язання наукових проблем у структурі бібліотеки діють науково-дослідні підрозділи, наукові центри.

Основними напрямами діяльності інституту бібліотекознавства є розвиток фундаментальних і прикладних досліджень, спрямованих на теоретичне, методичне й організаційне забезпечення діяльності наукової бібліотеки та магістральних її напрямів - формування фонду, організації каталогів, документно-інформаційного обслуговування читачів.

Інститут української книги розробляє проблеми книгознавства, а також теоретичні, методичні й організаційні аспекти національної бібліографії.

Інститут рукопису здійснює збирання, зберігання та введення до наукового й культурного обігу найцінніших рукописних пам'яток, рукописної спадщини українців та народів, які проживають у межах України, а також колекційних рукописних матеріалів, що належать світовій культурі. Інститут проводить дослідну, методичну, практичну, інформаційну наукову роботу, пов'язану з теоретичною та науково-практичною розробкою проблем писемного джерела у всіх його виявах, властивостях і сутностях, вивчає основні закономірності розвитку писемної культури України й світової історико-культурної спадщини.

Інститут архівознавства займається розробкою проблем архіво- та документознавства, археографії, історії та організації архівної справи за матеріалами, утворюваними в результаті діяльності Національної академії наук України, здійснює формування, організацію наукового використання Архівного фонду НАН України та нормативно-методичне забезпечення ведення діловодства й роботи наукових і науково-технічних архівів установ та організацій НАН України.

Завданням інституту біографічних досліджень є здійснення наукових розробок у галузі теорії і практики національної біографістики; збирання, наукове опрацювання й систематизація біографічних матеріалів про видатних діячів української історії та культури; створення комп'ютерних банків даних біографічної інформації; підготовка Українського біографічного словника, окремих біографічних та біобібліографічних хронологічних, тематичних, регіональних словників і довідників; координація біографічних досліджень в Україні.

Центр бібліотечно-інформаційних технологій роз-

робляє і впроваджує автоматизовані інформаційні технології формування фонду й обслуговування читачів. У результаті його діяльності має бути створено комп'ютерний бібліотечний центр, що інтегруватиме документальні ресурси найбільших книгозбірень країни і включатиме їх до світового інформаційного простору.

З 1992 р. в структурі НБУ працює підрозділ (нинішня його назва - Служба інформаційно-аналітичного забезпечення), що здійснює інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади, передусім Верховної Ради, Адміністрації Президента, Кабінету Міністрів України.

Служба готує оперативні аналітичні матеріали з актуальних питань суспільного життя в Україні, її окремих регіонах. Ці матеріали дають уявлення про законотворчий процес у нашій державі в зіставленні з зарубіжним досвідом, про громадську думку щодо тих чи інших заходів владних структур, про відображення нашого сьогодення у пресі близького зарубіжжя, знайомлять з найважливішими подіями в житті політичних партій, громадських та релігійних організацій.

Центр консервації та реставрації досліджує сучасні технології консервації і реставрації книг та рукописів, вивчає екологію сховищ, її вплив на зберігання й використання фондів, комплексно обстежує фізичний стан бібліотечних фондів, вивчає процеси старіння паперу та розробляє рекомендації щодо подовження термінів використання документів; здійснює консервацію і реставрацію друкованих видань та рукописів і опрацювання документів, розробляє та поширює інструктивно-методичну документацію й навчальні матеріали з питань організації збереження бібліотечних фондів, запровадження прогресивних технологій консервації і реставрації документів.

Культурно-просвітницький центр здійснює організацію культурно-просвітницької діяльності НБУ з застосуванням різних форм і методів (книжкові виставки, виставки образотворчого мистецтва, лекційно-масові заходи, екскурсійне обслуговування, інформаційно-рекламна робота тощо); проводить дослідження, спрямовані на вивчення культурно-просвітницької функції наукової бібліотеки, здійснює науково-методичне забезпечення її культурно-просвітницької діяльності та впровадження їх результатів у практику роботи НБУ й наукових бібліотек України.

НБУ має аспірантуру і спеціалізовану раду з захисту кандидатських та докторських дисертацій, видає журнал «Бібліотечний вісник», проводить щорічні міжнародні наукові конференції, в яких крім спеціалістів бібліотек усіх систем і відомств України беруть участь фахівці в галузі бібліотечної справи зі США, Канади, Великобританії, Німеччини, Росії, Польщі та інших держав. Бібліотека є членом ІФЛА, Міжнародної асоціації академічних бібліотек і науково-інформаційних центрів, Бібліотечної Асамблеї Євразії, Асоціації бібліотек України.